Uz predstavu »Priroda i društvo« redateljice Nore Krstulović i autorskog tima u ZKM-u

UMJETNIK JE I DOKONI CVRČAK I PREZAPOSLENI MRAVAC

Što tinejdžeri znaju o autorskim pravima i umjetničkom radu? Sudeći po trinaestogodišnjacima i petnaestogodišnjacima u ZeKaeM-ovoj publici, predstava »Priroda i društvo« redateljice Nore Krstulović dobrodošla je edukacija na temu stvaralačkih profesija, za koje se u medijima čini da vode »spektakularnom« i »lagodnom« životu, premda u stvarnosti često znače dekade i dekade učenja, nadasve skromnog življenja, političkog i osobnog rizika te mukotrpnog nošenja s kritikom.

Žutilo malih ekrana – prizor iz predstave

Umjetnik je mnogo više prezaposleni mravac nego dokoni cvrčak, tvrde songovi i tekst predstave »Priroda i društvo«, baš kao što to potvrđuje i iskustvo bilo kojeg stvaralačkog rada.

Redateljica Nora Krstulović, dramaturginja i pedagoginja Maja Sviben te glazbeni umjetnik Vedran Peternel okupili su mali, ali duhoviti i predani tim ZKM-ovih glumaca, zavrtivši radnju svoje predstave oko uprizorenja TV emisije na temu intelektualnog vlasništva. Na taj način je indirektno prozvana i sama televizija kao medij površnosti i slave za svakoga tko je spreman podvrgnuti se strogo kontroliranom žutilu malih ekrana.

Hrvatska medijska noćna mora

Među glumcima se naročito ističe Mia Biondić kao humorno udešena TV voditeljica iz pakla, s egom nalik na buldožer, namigivanjem publici oko poželjne pive u džepu (čak i u kazalištu) te vulgarnim jezikom kao zaštitnim znakom svoje agresivne samodopadnosti. Zanimljivo je da su tinejdžeri u publici najviše reagirali upravo na tu rolu samožive voditeljice, sa smijehom prepoznavajući u njoj, kako su mi rekli, »točno pogođenu hrvatsku medijsku noćnu moru« – i to posebno njezin »nedostatak profesionalnih, ali zato višak nametljivih kompetencija«.

I na ovom se primjeru pokazuje koliko je mladoj publici važno imati pred sobom markantni lik i upečatljivu karakterizaciju na temu nekog društvenog problema (vulgarnosti medija), pomoću koje mnogo otvorenije raspravljaju svoje stavove i vrijednosti. Mia Biondić je, k tome, veoma sugestivna i komici vješta mlada glumica, koja na sceni stvara vrlo jako polje izazivačke izvedbe, što također korespondira s tinejdžerima u publici.

Ajvar i glazba

Predstava je paralelno osmišljena i kao glazbeni cabaret na temu kapitalističkog prezira prema autorskom radu, s posebnim fokusom na nepravdi izjednačavanja cijena za materijalna i umjetnička dobra. »Ne mogu ajvar i glazbeni album stajati na polici supermarketa kao istovjetna roba« – poručuje predstava. Jednako tako, kao što nećemo krasti ajvar s polica, ne bismo se trebali ni umjetničkim djelima na internetu služiti kao da su svačije vlasništvo (predstava je veliki neprijatelj otvorenih mreža za skidanje podataka i umjetnina).

Tu je i niz točaka kojima je cilj dokazati da kapitalizam planski laže kad svemu što ljudi proizvode nastoji nalijepiti istu vrstu cijene i tržišne distribucije. Scene razgovora o privatnom i zajedničkom vlasništvu u dramski uprizorenom TV studiju smjenjuju se s glazbenim numerama i ironičnim komentarima izvođača.

Anđela Ramljak igra glazbenicu koja traži da se njezina autorska prava adekvatno financijski vrednuju i pravno zaštite; Jasmin Telalović zalaže se za posvemašnje ukidanje vlasništva nad umjetničkim proizvodima i njihovu svedostupnost putem interneta, a Edvin Liverić nastupa kao producentska, očinska i svećenička figura licemjernog odmjeravanja koristi od umjetnosti ovisno o kontekstu njezine najunosnije distribucije.

Tu su i Dora Polić Vitez kao neka vrsta redateljske figure i povijesnog pripovjedača te Zoran Čubrilo kao iskusni, pristojni i samim time od kolegice mlađe generacije zlostavljani TV voditelj. Politički, predstava je najbliža liberalnom zagovaranju naplate intelektualnog vlasništva i pravne zaštite kreativnog kapitala, s povremenim komentarima na račun socijalne skrbi za umjetnost, obzirom da »čak ni mnogi geniji nisu uspijevali svojim radom sastaviti kraj s krajem, niti je njihova genijalnost bila prepoznata za njihova života«.

Interes redateljice Nore Krstulović za poetski jezik, čiju je intimnu dimenziju istraživala predstavom »Šuma, drvo, skroz, skroz«, baš kao i za politički zaoštren problem intelektualnog vlasništva u predstavi »Priroda i društvo«, otkrivaju nam zrelu autorsku osobnost, nepravedno zapostavljenu u domaćim repertoarnim kućama

Vizualni jezik predstave, posebice »jeftinu« kostimografiju šljokica i minica uz izrazito nezgrapne, natapirane ženske perike potpisuje Marita Ćopo, promašujući za mladu publiku osmisliti originalniji ili bar očuđeniji slikovni jezik uprizorenja. No zato je glazba jaki adut ove izvedbe, a njezini su autori Vedran Peternel, Dušan Duco Vranić i glumački ansambl.

Prema zvukovnoj igri

Ipak, čak se i na zvukovnom krajoliku ove predstave moglo dublje i eksperimentalnije raditi, nadmašivši okvir povremenih songova i jedne jedine numere sempliranog skladanja zvukova, pristankom na pravu pravcatu tinejdžersku operu. Dakako, to bi zahtijevalo još proba i intenzivniju suradnju na relaciji glumci/kompozitori, ali mislim da je idealni format ove predstave otvorena zvukovna igra, za koju okupljeni tim ima snage i potencijala, čak i s mogućnošću da se nekoj vrsti iskušavanja zvuka pridruži i sama publika. Nekoliko domaćih kazalištaraca posljednjih godina istražuje izvedbeni prostor zvuka (uz Vedrana Peternela i Noru Krstulović tu su i braća Sinkauz te Pavica Bajsić s različitim grupama glazbenih suradnika), stvarajući kvalitetan pod-žanr glazbenog teatra, otvoren i suradnji s plesačima i pjesnicima.

Interes redateljice Nore Krstulović za poetski jezik, čiju je intimnu dimenziju istraživala predstavom »Šuma, drvo, skroz, skroz«, baš kao i za politički zaoštren problem intelektualnog vlasništva u predstavi »Priroda i društvo«, otkrivaju nam zrelu autorsku osobnost, nepravedno zapostavljenu u domaćim repertoarnim kućama. Posebno mi je važno istaknuti da se Krstulović s godinama okreće temama sve veće osobne ranjivosti, na taj način osnažujući i sebe i svoju publiku.

Dodamo li tome da ZeKaeM već dugo nije imao kvalitetnu predstavu za mlade, »Priroda i društvo« pravovremeno popunjavaju tinejdžersku glad za inspirativnim, debati otvorenim kazališnim sadržajem.

Nataša GOVEDIĆ

ZKM-ov ansambl zavrtio je radnju svoje predstave oko uprizorenja TV emisije na temu intelektualnog vlasništva

Izložba radova kandidiranih za Nagradu »Maks Fabiani« u Društvu arhitekata Rijeka

Zeleni krovovi – plan za Luku Kopar obuhvaća površinu veću od 400 hektara

Pozdemna garaža na šest etaža, a na krovu sportsko-rekreacijski park i vinograd od oko 60 hektara

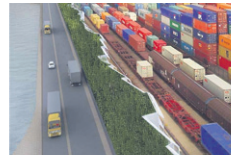

Utjecaj buke trebala bi amortizirati 12 metara visoka i kilometar i pol dugačka zelena brana

ZELENA LUKA KOPAR

Ključno pitanje kod izrade plana za Luku Kopar ticalo se odnosa luke i gradske jezgre te krajolika. Moćnu organizaciju poput Luke nije bilo jednostavno uvjeriti da se treba prilagoditi okolini, a uspjeh projekta pokazuje da urbani razvoj ne smije biti podređen samo profitu

U Društvu arhitekata Rijeka otvorena je izložba koja predstavlja radove kandidirane za Nagradu »Maks Fabiani« 2015. godine. Društvo urbanista i prostornih planera Slovenije, zajedno s Ustanovom Maks Fabiani i Ministarstvom okoliša i prostora Republike Slovenije ovu nagradu bijenalno dodjeljuje za iznimna postignuća na području urbanističkog, regionalnog i prostornog planiranja već deset godina.

Povodom desete obljetnice dodjele Nagrade koja se preklopila sa 150. obljetnicom rođenja arhitekta i urbanista Maksa Fabijanija, raspisan je natječaj na koji su ostvarenja, nastala u posljednjih deset godina osim slovenskih mogli kandidirati i autori susjednih država: Austrije, Italije, Hrvatske i Mađarske. Time je nagrada za 2015. godinu poprimila i jubilarni i međunarodni karakter.

Odaziv hrvatskih arhitekata bio je više nego skroman, ali zapažen. Od samo dva prijavljena projekta istog autora, jedan je zaslužio i priznanje. Dobio ga je arhitekt Zoran Hebar iz Urbanističkog zavoda grada Zagreba, kao voditelj izrade Urbanističkog plana »Zvijezda« koji se odnosi na revitalizaciju i uređenje stare jezgre Karlovca.

Pouka za Riječane

Priznanjem je nagrađena i Studija plovnosti rijeke Ljubljanice, dok su glavnu nagradu podijelili Regionalni prostorni plan jugozapadne Slovenije te urbanističko-arhitektonski projekt Luke Kopar koji je pretočen u Urbanistički plan.

Zbog načina na koji rješava odnos luke i grada ovaj bi plan mogao biti posebno interesantan i Riječanima. Plan obuhvaća površinu veću od 400 hektara, rađen je šest godina, a danas je važeći dokument kojeg se koparska Luka mora pridržavati.

Prema riječima nagrađene autorice dr. Lučke Ažman Momirski, ključno pitanje kod izrade plana ticalo se odnosa luke i gradske jezgre te krajolika. Veliku i moćnu organizaciju poput Luke nije bilo jednostavno uvjeriti da se treba prilagoditi okolini, a uspjeh projekta pokazuje da urbani razvoj ne smije biti podređen samo profitu.

Luka Kopar zamišljena je kao zelena luka koja svoje razvojne strategije morati prilagoditi općem dobru i javnom interesu. Planom je zacrtano da sve industrijske građevine na granici s koparskom jezgrom moraju imati zelene krovove.

Opsežna vegetacija na krovovima potpuno mijenja pogled na luku iz starog grada, jer je će golu industrijsku gradnju zamijeniti slika zelenog vala. Utjecaje buke s kontejnerskog terminala prema Ankaranu trebala bi amortizirati dvanaest metara visoka te kilometar i pol dugačka zelena brana koja će ga i vizualno odijeliti od susjednog naselja.

Radi boljeg povezivanja luke koja trenutno funkcionira kao »grad u gradu« te različitih dijelova grada, planirana je sedam kilometara duga pješačka i biciklistička staza koja će prolaziti duž cijele koparske luke, a dijelom i unutar lučkog područja.

Vinogradi na krovu

Za skladištenje automobila u luci planira se izgradnja podzemnih garaža sa šest etaža koje mogu primiti 108 tisuća vozila, a iznad objekata, na krovovima, uređenje sportsko-rekreacijskog parka te vinograda ukupne površine od oko 60 hektara.

Ovo rješenje treba – prema riječima dr. Lučke Ažman Momirski – promatrati u svjetlu činjenice da je Luka Kopar vlasnik Vina Kopar, ali i nastojanja da se nekadašnjim zaposlenicima osigura komad zemlje na kojem će moći saditi vinovu lozu i masline kako bi na taj način zadržali vezu s lukom u kojoj su radili. Ukupna vrijednost planiranih zahvata iznosi 3,5 milijarde eura.

Nela VALERJEV OGURLIĆ

Izložbu su predstavile Mojca Šašek Divjak, Lučka Ažman Momirski i Liljana Jankovič Grobelšek

Maks Fabijani u Opatiji

Prigodom otvorenja izložbe Liljana Jankovič Grobelšek podsjetila je i na djelovanje istaknutog slovenskog urbanista i arhitekta Maksa Fabianija koji je uoči i tijekom Prvog svjetskog rata djelovao u Beču, najprije kao asistent, a potom i profesor na Visokoj tehničkoj školi. Sagradio je niz značajnih palača u Beču, poput poslovne zgrade Portois & Fix ili palače Urania, a radio je i u projektnome uredu slavnog Otta Wagnera. Također, bio je osobni savjetnik za urbanizam i arhitekturu prijestolonasljednika Franje Ferdinanda koji je ubijen u Sarajevu.

U Ljubljani je projektirao kuću gradonačelnika Ivana Hribara, palaču Mladika i niz drugih zgrada, a izradio je i regulacijski plan za obnovu Ljubljane nakon potresa 1895. godine. Između ostalog njegovo je djelo Villa Schwegel u Voloskom, današnja zgrada Porezne uprave, a radio je i zgradu lječilišta za državne službenike u Opatiji, današnji Dom zdravlja.

Uz Maksa Fabianija veže se i priča o Adolfu Hitleru koji se prije Prvog svjetskog rata zaposlio kao crtač u njegovu ateljeu u Beču, ali ga je Fabiani otpustio zbog manjka talenta i lijenosti. Doživio je 96 godina, a u sedamdesetoj se vratio na Kras i postao gradonačelnik Štanjela gdje je deset godina bio na dužnosti gradonačelnika.

Hrvatska animacija u fokusu portugalskog festivala Monstra

KLASICI ANIMACIJE I STRIPA U LISABONU

Hrvatski filmovi sudjeluju u natjecateljskom programu, a kao jednoj od četiri gostujuće zemlje posvećen joj je bogati program koji uključuje projekcije klasika i suvremenika, strip i izložbe

Svijet nas cijeni više nego što mi cijenimo sebe – kaže Irena Jukić Pranjić, izbornica hrvatskog programa na Monstri, međunarodnom festivalu animacije koji se do 13. ožujka održava u Lisabonu.

Strip umjetnica i animatorica aludira tom opaskom na činjenicu da su važna imena domaćeg stripa potpuna nepoznanica u školskom sustavu iz čijeg je popisa lektire novim prijedlogom izbrisan i onaj jedan strip-naslov koji je do sada na njemu postojao, pa se o njemu više neće učiti kao o umjetničkoj formi, već će se učiti paralelno uz pojmove »komercijalna kultura« i »trivijalne medijske poruke« (stranica 188 Kurikuluma za Hrvatski jezik).

Portugalska Monstra pojačava tu disproporcionalnost stavljajući u fokus svog programa snažnu vezu hrvatskog stripa i slavne Zagrebačke škole animiranog filma.

Povezanost stripa i animacije

Festival osim natjecateljskog programa u kojem se prikazuju ponajbolji novi filmovi iz cijelog svijeta, a od hrvatskih sudjeluju »Stakleni čovjek« Daniela Šuljića, manjinska koprodukcija »Život s Hermanom H. Rottom« Chintis Lundgren te studentski film »A i majmuni umiru« Anje Sušanj, ima i popratne programe. Hrvatska je kao jedna od četiri gostujuće zemlje festivala zastupljena programima Zagrebačka škola animacije – Zlatni klasici, Nova hrvatska animacija, Hrvatski autori stripova i animiranih filmova te retrospektivama Danijela Šuljića, Borivoja Dovnikovića, Dušana Vukotića i retrospektivom radova studenata ALU. U ostalim programima Monstre prikazuju se još neka hrvatska ostvarenja poput epizode iz serijala »Profesora Baltazara« u obiteljskom programu.

– Bogato domaće stvaralaštvo u polju stripa i animacije više je vrednovano u razvijenijim zapadnim zemljama nego kod nas – Miroslav Sekulić Struja u Francuskoj je lektirni autor; strip Igora Kordeja »Jesen« uvršten je u francusko kulturno blago, a stripove Mirka Ilića nedavno je otkupila njujorška MoMA.

U svojoj dugoj povijesti hrvatski strip se, nakon prevladanih mračnih perioda zakonske zabrane i desetljeća optužbi za nekvalitetu, naoko izborio za svoj prostor u službenoj kulturi. No nova vremena donijela su nove ljude koji se ponovno upuštaju u degradaciju ove umjetničke forme – kaže Irena Jukić Pranjić, koja je katalog izložbe hrvatskog stripa i animacije u Lisabonu, u kinu Sao Jorge i kulturnom centru Braco de Prada, napisala tekst o povijesnoj povezanosti stripa i animacije.

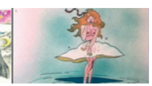

Strip se u Hrvatskoj pojavio već 1920-ih godina. Nakon raspada Austro-Ugarske Monarhije otvorio se prostor za satiričko-humorističkie časopise. U njima su se uz niz humoreski i komentara na ondašnju politiku, počele pojavljivati i crtane šale u nekoliko sličica.

Stripaši i filmaši

– Bili su to radovi redakcijskih karikaturista praćeni rimovanim stihovima, a najčešće su se obraćali dječjoj publici. Već tridesetih godina pojavljuje se i prvi strip s odlikama pustolovnog romana, likovno bliži filmu – ističe Jukić Pranjić, spominjući »Vjerenicu mača« Andrije Maurovića.

Maurovićevi kolege i suradnici, naslanjajući se na iskustvo proizašlo iz stripa, počeli su od 1951., kada je stvoren prvi hrvatski animirani film, paralelno graditi i velike karijere u animaciji – prvenstveno tu je fantastični Walter Neugebauer, čija je autorska i urednička ličnost presudna za razvoj hrvatskog stripa i animacije; zatim Dušan Vukotić koji je za svoj film »Surogat« primio Oscara 1961. godine, pa Borivoj Dovniković Bordo, Ante Zaninović, Nedeljko Dragić, Zdenko Gašparović i mnogi drugi. Krajem sedamdesetih stripom i animiranim filmom paralelno su se bavili Krešimir Zimonić, Milan Trenc i Magda Dulčić, a u novijim desetljećima Danijel Žeželj, Matija Pisačić, Marko Dješka, Sara Divjak, Ivana Pipal i brojni drugi autori.

Maja HRGOVIĆ

Gosti i u Barceloni

Hrvatska kinematografija u fokusu je Međunarodnog festivala kratkometražnog i animiranog filma Mecal u Barceloni, koji se održava do 3. travnja. Za 18. izdanje tog festivala odabrani su neki od najuspješnijih suvremenih filmova, kao i klasici Zagrebačke škole crtanog filma. U natjecateljskom programu festivala bit će prikazan film »Zvjerka« Daine O. Pusić, a Marko Meštrović imat će retrospektivu i održat će masterclass. Program »Gostujuća zemlja – Hrvatska« nastao je u suradnji s HAVC-om, Svjetskim festivalom animiranog filma Animafestom te Zagreb filmom, a podijeljen je u šest tematskih cjelina. (H)